

Dot. 1 Aug 57

D u t a.

Reljajärguline kurblik luuletugu.

Anton Jürgensteini

wälja antud.

1886

Tartus.

Trükitud A. Grenzsteini trükikojas.

1250 Eesti Üliõpilaste Seltsi Kirjandus
Mäljaraudja. 1892.

I u t a.

Mäljajärguline kurblik luulelugu.

Anton Jürgensteini
wälja antud.

Tartus, 1886.

Trükitud A. Grenzsteini trükikojas.

Доволено Цензурою. — Дерптъ, 19. Апрелья 1886 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

32122

Gesõna.

Misfugust tundmusrikast inimest ei kohuta mitte ühe saatus-kurbmängu (Schicksalstragödie) wägivaldne hirmus lõpp, olgu ta ka kes teab kui kenaste kunsti nõudmisi mööda tehtud! — Wäristades pöörab tänane inimene kuristiku serwalt tagasi, kus raudne saatus niisama raudse, ülekeewaist tundmustest ärritatud ja effiteele weetud inimese tahtmisega kokku põrgates inimesele lahtise haua awab, kuhu ühe langemine teise ilmpeastmata järele kisub. — Troostita lahkub waataja näitemajast. Kõige paremal korral imestab ta kindlaid laadisiid (karakterisi), kes ennem murduwad kui painuwad.

Seefuguste laadide kindluse juures wõib aga sagedaste õigusega kahkleda, sest tihti on see kindlam, kes ränga saatuslõõkide järele weel eluga edasi wõitleb, kui see, kes kõigile wiletsustele enesetapmisega otsa pääle teeb. Sellepärast armastatakse nüüd ka saatus-kurbmängusiid vähem kui enne. Inimesed jõuawad ikka enam selle tundmisele, et kõige ilusam on, auusat inimese loomu loomuliselt kujutada; mitte üffi-kuid, pea inimese loomusest ülekaiwaid imetülka. Meie aeg ei lähe sellepärast mitte kaineks ja

luulewastalifeks, nagu mõni kardab, waid haridus on mõtteid luule üle muutnud. Laps armastab puhast teistmoodi luulet kui wana inimene.

Cesti muinasjutt *Endlast ja Jutast* käib oma lõpu poolest just eelnimetatud saatus-kurbmängude wastu. — Saatus-kurbmängud, nagu ülepea suurem jagu kurbmängusi lõpewad terawa dissonanziga, kuna Juta lugu terawatest toonidest kaeblisteks, kaeblistest kurblik-ilutsewateks affordideks sulab. Endel saab küll surma, aga Jutat trööstib imeline kuld-filmawari, luulewägi, mis tema rõhutatud mõttelenule uut hoogu annab, seda minewikku wiib, kus neiu õndsait aegadest ilutsedes kurba tõsidust unustab ja eluga uuesti lepitatud saab. Need lihtsad sõnad Juta luos on kõige suurem kiitus luulele ja kõige kunstile (sest *Ulmarine*, kunstijumal, tegi warju); luule tehakse siin ainsaks, kõige suuremaks rohks, mis nurtud südamesse uut eluwaimu walab. Riisugune suur lugupidamine kunstist, mis nii ilusast kujus meie ette astub, näitab aga selle rahwa kõrget luulelist andi, kelle süles säärane jutt on sündinud. Ta tunnistab aga ka ühel hoobil tema iseäralist, walmind mõttewiisi, mis mitte tume, tormiline ei ole, waid sügaw ja tasane. — Armastust ja luulet, mõlemaid ülendab nimetatud Cesti muinasjutt; armastuse kadumisega kaub elu ilu — üksi luule mõib teda

filmapiilkudeks tagasi nõiduda, tema, kes armastusest võõrunud, jälle armastusesse viib.

Zuta laenab oma liinitut wahel ka inimestele, — see on Gesti luule sündmus. Mis siis imeks panna, kui Gesti rahwalauludel kõige rõõmu kõrwal kaeblik mõnu juures on! Nii kui Zuta oma armusest Endelt kurdab, nii kurtis Gestlane oma kadunud armusest, wabadust taga. Nii kui Zuta luule üksi langenud elujõuudu alal hoidis, nii seisis ka kõigest wiletsustest hoolimata Gesti rahwa iseloom ja rahwuslik woorus rahwaluules alal, kuni ta lahkemat ajal uue jõuuga wõis ärgata.

Zuta koolipoisina kodumaa tundmist õppides tõmbas see ülifaunis jutt minu tähelepanemist suurel mõõdul oma peale. Ma ootasin alati, kas mõni laulik ehk wanaaja uuriija seda siurikast jutusest mitte mõne kirjatoõ ehk arutuse aluseks ei wõtaks, aga siamaale on see ootus asjata olnud. Küll on Ruhlbars kena laulu „Ma kõndsin kord Endla wee ääres“, luuletanud ja Eisen „Zuta lei nama ise“ loonud, aga mõlemad laulud lähewad paljalt puudutades jutust mõõda, ei ulata tema südamesse ega seleta pikemalt jutu iseloomu. Ruhlbars'i laul annab jutule koguni wõeriti tähenduse, kui ta ütleb, et Zuta end Endlasse on heitnud „ja Endlas on uinunud“.

Küll kartes wõtsin ma sulle kätte, et seda lühikest, aga tähendusriikast juttu tema õiges põhjusmõttes laiendada ja uues kujus ilma saata. Kui hästi ehk halvaste see muld korda läinud, selle üle tehu sõbralik lugeja sellepeale waadates otsust, et ta üks esimestest seda tõugu töödest Eesti keeles, ka wäljaandja esimene töö on. Kui hea meelega oleksin ma selle töö mõne kangema, wanema kirjaniiku käest wastu wõtnud, kui selleks praegusel ajal wähegi lootust oleks olnud. — Et seda aga naljalt ei olnud oodata, siis julgesin — *jacta alea est!*

Arwustajatele, resp. kirjastajatele wõin ma tõendada, et ma sellest esimestest hoopis eemal olen, kui oleksin ma eesolewa kirjakesega midagi täielikku sünnitanud. Ma olen juba õnnelik, kui minu tööst mõnigi ülewal arutatud mõtetest leida on, kui lugeja mõnestki kohast weidifene lõbusat ajawiidet peaks leidma, mis teisi künkliki kohti unustada aitab. — Sell põhjusel tohin ma siis asjalikku, kriitikat loota.

Drajal, lehekül 1885.

Wäljaandja.

Osalised:

Vanemuine.

Juta, tema kasutütar.

Ilmarine.

Endel, Ilmarise poeg.

Sarwik, kuzat.

Kalamees oma armukesega.

Näkineitsi.

Esimene järk.

Esimene etendus.

Endla järwe ilusal kalbal.

Wanemuine.

Waike, waga järwekene,
Nikkumata rahurand!
Teretan sind, salgukene,
Kes mull kasutütre annid.
Siit ma leidfin leinamasta
Noorukese, nuttemat,
Kase alta kaebamasta —
Pühkisin ta pisarat.
Siin ta sirgus, filmatera,
Mängis muru mättalla,
Siit ta ilu ilmatera
Laseb kuulda lauluga. —

Palju on mull elupaiku
Taara taewa ruumi sees;
Waatan ilma kääkäiku,
Laulan kõrgel trooni ees.
Ülewal seal hiilgus, sära
Kandli keeli kiigutab,
Unustades kõik muud ära,
Hõiskeheal neid liigutab.
Laulan seal, kuis ratastringil
Sulma kehad keerlewad,

Igawesjel armu kingil
Chatähed elawad. —
Aga lausa rõõmulugu
Igaweste lufuta,
Kiita jumalate sugu,
Nende wägi lõpmata:
Ei see tõsist luulerinda
Igaweste waigista,
Kiita üksi õnne hinda,
Murest, walust waitida.
Kalewide kangel sugul
Sündimisest südamest
Heliseb ka ärda heali
Põrmuliste põuekkest.
Kui kord ilmanei uilu
Wõttis wangi igawest,
Siis ju Kalewide elu
Algas armu leekidest. —
Sumalik sest meie sugu,
Waba aja woolusest,
Aga ema leinalugu,
Neitsi kadund nooruslest,
Pestitas ka poja põuue,
Olub hellalt edasi,
Meeliteleb wende õuue,
Ala ilma alati.
Siit ma leian leinalaulul,
Kurwal lugul kuulajaid,
Siin ma ise niiskeil filmil
Walan pärli pisaraid.
Siin ma wahel waluwendel

Rõõmurikkaid wiisa loon,
Rõõmusädet sekka nendel
Taara telgilt maha toon.
Kui on päewapaistet, wilu :
Dnnistatud sume siis ;
Siis on laulul õige ilu,
Õõiskab, kaebab tema wiis.

Järwele, sest jäed ja mulle
Kauniks, kalliks alati ;
Ohtsin elupaigaks sulle,
Jutakene, järwekse.
Tema kaldal kuule kala
Tuulemängi lehtega,
Tema pinnal waata kala
Laksu löõwa lainella !
Helisegu rõõmu healed
Siin su õrnailt huuledelt !
Ärgu muret kandle keeled
Loogu karmilt tuuledelt ! —

Teine etendus.

Vanemuine, Juta.

J u t a.

Tere, lahke laulujumal,
Tere helde isake !
Oled aega saanud omal
Tulla alla ilmasse ?

W a n e m u i n e.

Mega saanud? Armas laps sa,
Käägid üsna imelist!
Terwes Taara telgis leida
Pole selle nimelist. —
Ah, sa elad ju allilmas,
Ja, siin aega arwataks;
Sumalate selges filmas —
Kes tad tunnets, nimetaks!

J u t a.

Jätame nüüd selle jutu. —
Mga ütles, taadile,
Ütle mulle õige ruttu,
Kust saan uue wiisikse?

W a n e m u i n e.

Mis siis wanal wiisil wiga,
Lustilaulul laitust tead?
Kui sa laulad, kas siis iga
Sing ei tõsta õnnel pead?
Õpetsin sull selle wiisi,
Et sa ilmal rõõmu lood,
Kui sa laulad, et siis Hiisi,
Pahareti pakku a'ad.

J u t a.

Tõsi, kui ma kufun, karjal
Kalad järwel kuulawad,
Lustifeerul laene harjal
Õhuringi hüppawad.
Linnu rongid ritta jäewad,
Kändwad rõõmsast edasi,

Inimesed tantsma läewad,
Kuulwad lusti lugusi. —
Wanemuise tütar aga
Peab kõik tüfid tundema,
Kus ta läheb lauludega,
Seal peab süda sulama;
Leidsin, et mu rõõmu lugust
Igaüks ei rõõmusta.

W a n e m u i n e.

Uusun, inimeste sugust
Tahad seda tunnista.
Armas laps! wast nende süda
On neil ära mõistmata.

(Kõrwale.)

See on, ja ei pea teda,
Muret noorelt tundema.

(Waljust.)

Ilma weike walitseja
Imeline inime,
Jumalatel sugulane
Ja niisama sinule —
Tema rinnas laenetawad,
Lõuswad, langwad tundmused,
Tema mõtted fuju muutwad,
Nõnda kudas sündmused.
Wahest ta just soowib walu,
Musta muret muljuma;
Ei siis keegi teda talu
Slupinki istuma.

J u t a.

Isa, siis see kurbdus peab

Wist ka magus maitsema.
Miks ta muidu ennast seab
Kurba langedest kaitsema! —
Tuba aiman seda ka. —
Gile õhtu enne eha,
Kui weel lahke lauluga
Tahtsin kaldal rõõmu teha,
Nägin neiu, nägusa.
Kallistades kaelas rippus
Tema peiul peeniksel,
Õnne läige näul kippus,
Nutt neil naeru huuledel'. —
Ah, nad rääksid armuaja
Õnnsaist õnnetundmustest,
Lootusest, et oma maja
Seltsis leiaks ilma jeeft. —
Säbelikult ära peitis
Neiu peiu rinnal pead,
Sellalt ümber kaela heitis
Teine teisel pehmelt käed.

Puudusest siis piiga kurtis,
Kaebas noormees kahjudest:
Kõik ta katsed maru murdis,
Et ei jäenud jäljekest.
Walju waesus walutada,
Keelda käimast käsikäes,
Astma ühist elu-rada
Alustada armu wäes.

Zälle sügawasse filma
Õrnad waated wajusid;

Ilustab kuis wihmast ilma
Wikerkaar, wiib sajusid :
Nõnda läbi pisarate.
Maerateles õnnis paar,
Läbi musta mure kätte
Silmas järeas wikerkaar.

Algasin siis lustilugu,
Sala turbdust lauta,
Hõiske heali mitmet lugu,
Walu alla wauta,
Ei seal aidand laulu anne,
Waid weel tõstis haledust.
Ütlid: „Nälineid, ei tunne
Sinu süda armastust!“

Sest ma tahaks seda wiita,
Mis neid waeseid rõõmustaks,
Eh! wõiks nende seltsi liita,
Muret kandma ühendaks. —
Ma tean, wahel waiksel tunnil
Laulad seda lugu sa
Muiste mälestuste sunnil :
Seda nüüd mull õpeta!

W a n e m u i n e .

Laps, ei seda lugu saa
Keegi ära õppida!
See peab wool'ma südamest,
Ära tuntud tundidest,
Järekkõla päewadest,
Waikind walust, muredest. --

J u t a.

Kuulen küll su heale mõnu,
Seleta kuid rohkem sõnu!

W a n e m u i n e.

Õnnelaps, ja õnne kiida,
Et see tundmus wõeras full';
Süita põlmes aega wiida,
Hõiska ehal, koidikul. —
Õkaste on armu rada,
Arwad roosid tulbana
Wõtwad wõerast awatada
Kasket rada rändama. — (Ara.)

Kolmas etendus.

J u t a üht.

J u t a.

„Õkaste on armu rada!“
Kuulsin praegu noomitust;
„Kälineid ei sinu süda
Pole tunnud armastust!“ —
Hoiateleb hoolas isa,
Kalliks kiidab kõndija,
Aru saada on siit wisa —
Paar näis õnnis olema.
(Kuulustse kure heali.)
Astke rongi! Teele, tee!
Suba jälle kodumaal.
Teie tunnete mu keele,
Linnud, kõrgel õhu ra'al.

Uputan teid iga aasta
Laia ilma lendama,
Terwitan teid, wõtan wasta —
Ei mind keegi terwita! —
Kodu ilusa mull ehtis
Wanemuine, waesele;
Lilled lehkwad, puud on lehtis,
Laened mängwad lahkeste;
Aga omajuguft pole
Ihulista hingekest!

Meljas etendus.

Juta, Sarwik.

S a r w i k.

Mus neiu, ütsi ihkad,
Soomid saada seltsilist;
Wäga õige, et sa wihtad
Wangipõlwe, waewalist.
Wanemuine on full süia
Külmad kalad seltsiks pannid,
Tulin sest, sind tahan wiia,
Kus on rohke rõõmu-rand.

J u t a.

Rõõmu on mull süingi rohkest,
Muud kui mure puudub weel,
Aga nendest kortsus lohkest,
Mis on sinu otsa eel:
Sealt ma teda ka ei taha.

La ei sünni sõbraks mull;
Puhtust nõuan, aga paha
Lausa loen filmist full. —
Miks sa kobe kahtlust külwad,
Banemuisest räägid walet?
Kes sa oled? Miks sa peidad
Rõdra filma eesta palet?

S a r w i k.

Kes võiks päit'se peale waata
Lausa lahti filmega!
Samuti ka wõtad saata
Pimestawaid pilka ja.
Kes ma olen? mis sest küsid?
Mimi on ju naeru asi.
Kui ja kõnet kuulda püsid,
Arutan full' oma sasi:
Kui kord elu ilmalooyal
Üksinda läks igawaks,
Kõige elu ettetoojal
Oma elu mõrudaks:
Siis ta aina ajawiiduks
Surmariigi sülesta
Kutsus elul' oma kiiduks
Waimud warjukütkesta.
Amet, elu mull ka anti,
Teda kiita lõpmata,
Mamaid mull teendriks panti,
Kõigil elu, otsata. —
Iga taadi tujukesta
Pidin tuulest täitama,

Tema auuks alandusta,
Kartust üles näitama. —
Ihus neiu — mis siis ime,
Wiimaks sellest tüdib mees,
Wäsiib mängust, mis nii pime,
Mehe tegewust ei sees.
Sakkasin sest aru nõudma,
Miks mind loodud loomaks?
Kas ei piaks Jumal jõudma
Ilma mu'ta elada? —
Wiha täit' siis Wana waadet,
Lõulaks minda trooni eest;
Pidin ise oma saadet
Tuh'tma läbi aja-weest.
Mis siis ime, et mu palgelt
Leiad lohud sügawad!?

S u t a.

Igawesest armuwalgelt
Lang'wad üksi jõledad.
Petis, mis sa lugu luiskab,
Umber ääri silitab!
Ütle nime, ja sa tuiskab
Kõik head, auusust minema.
Palgel kurjus, walemärgid —
Oled päris paharett.

S a r w i k.

Rõnda on need ilmawärgid! —

(Kõrmale.)

Wana roostend mõtte-kett!

(Wäljust.)

Ega nime meest ei rifu. —

Waata wana Wanemuist!
Ise jumal! eks ei tiku
Lahut'ma find elu suist? —
Tule, tibu, seltsiks mulle
Astma armu radasi,
Maitšma elu; armu-tulle
Iäeme aasta-sadasi.

I u t a.

Räägid elust, armastusest
Walekeelel, wahedal,
Aga armu-, elu-lättest
Lahkund meelel, mõrudal.
Mis see elu ilmas maitseb,
Kes kõik hellust häwitab,
Kurjust kahjurõõmul kaitseb,
Usku, lootust unustab!

S a r w i k.

Uff ja lootus! — Lastemängi
Mõistlik waatab — naeratab.
Sadawad kõik surmasängi,
Hauast elu alustab
Usklikuile, seda ootwad,
Kurjad saawad karistust,
Pattu pelgwad, taju lootwad,
Wiimast kohut, õnnistust:
Kõike seda tühja märki —
Kes kõik jõuab nimeta! —
Just kui wana fulund särki
Meelel maha wisata,
Sõuda udust selgusele,

Warju seesta walgella
Silmapiilku püüdemäie:
See on, elu maitsema.

J u t a.

Imeilufaste oskad
Sõnu sõlmi, siduda,
Lookas asja õigeks luiskad,
Püüad tõe sees piduda.
Uga rahwas ränka juttab
Sinust naeru lugusid,
Kumalaks find teha ruttab,
Pillab tondi sugusid —

S a r w i k.

Ja, see Gesti „esirahwas“!
Küll on walmis pillkama!
Kui ja wähe wäärud — wahwas
Õnnetusest kiltkama. —
Mull on wahest plaanid laiad
Terwest ilma wärgist peas,
Unustan siis weiksed asjad,
Gestirahwa teiste seas.
Iga sõna, weikest tegu
Saa siis nõnda walwama,
Ufinad nad seda segu
Tawitama, salwama;
Wana Hans weel kõige ergem
Petma oma peremeest,
Teistel kelmidel siis kergem
Raerda lollist kuradist. —
Olgu peale; peats nad minda

Üsna lolliks pidama,
Kohkest oma wäe rinda
Wõiks neid warsti ajada.
Aga need ei ole lambad!
Tundwad minu tükkisid:
Terawad neil nalja hambad,
Silm peab selgeid sihtisid. —
Aga jäägu nüüd kõik kõrwal',
Meeles mölgud üksi sa;
Waata õnnel taewa sõrwal
Roitu Hämarikuga!
Tahan find ka talutada,
Wiia tõetundele,
Peenem piiga, armastada.
Tule, tuike, minule!

J u t a.

Mine! Sinu tõetundmist
Minu hing ei igatse.

S a r w i k.

Silmatera! ootad sundmist

(Kurjaste.)

Wiin su, kas wõi wägise.

(Läheneb wõtma.)

J u t a (põgeneb, hüüab).

Häbemata! Uku aita!

(Müristamine ja wälk; S a r w i k kaub rusikat näidates. [Sellsamal
filmapiigul ilmub E n d e l, J u t a jookseb hirmuga tema hõlma, pö-
tab aga lähemal filmapiigul häbenebes tagasi.]

Viies etendus.

Juta.

Anna andeks! hirmul mina,
Põgenesin põrgu pildist,
Noormees, näitased mull fina
Peastjaks tulnud taema telgist.

Endel.

Kuhu läks see kuri looma,
Kes see neiut nutustab?
Pisart nõnda hellalt tooma —
Beri süüd siin kustutab.

Juta.

Oleks tall ka werda olnud,
Seda walama su käsi,
Mis on nõdral nõuiks tulnud,
Karskust kaitsedes ei wäsi
Diiga puhas — —

Endel.

Neiu, näitad minda tundwat!
Lead wast, et ma isamajast
Tundsin tumet wõimu sundwat
Lahkuma mind kodu rajast.
Tahtsin ränn'da mööda ilma,
Kurjust, kus näen, kauta,
Hudust, kus puutub filma,
Südamesse wauta.
Luba sest mind, linnukene,
Sini-siidi filmasse

Waata waitfelt pilgufene —
Ja siis rändan ilmasse.

(Waatab Juta otša.)

J u t a (waatab Endla otša).

Waata! wahest seda kaju
Näed sa minu filmades,
Kelle hõlma hirmu-tuju
N'as mind, pahalt pelgudes. —
Ei ma muud ei sinust tea,
Kui et pelgund wiletsast
Oled see, mis kurjast hea. —
Miks nii waatad wõerast last?

Endel (Juta otša waadates, kui iseennast unustades).

Selle pildi südamesse
Wõtan ligi — igawest;
Sinna finifilmadesse
Waatan — waju: waadetest.
Meeled, upute kõik õnsalt
Sini-woo sees sügawas, —
Pea käib ümber, pillub jalast —
(käega puust tuge otsides.)
Waim, find waade wangistas.

J u t a (hirmuga teda toetades).

Noormees, ähwardab sull ohtu?
Seldeke, sa wärised!

Endel (ennast kindlaks pannes; surub Jutat weel korb palawalt
rinnale).

Sa töid tõbe, sa tood rohtu —

(neiu otša waabates)

Rõidwad filmad, finised!

(laseb Juta lahti)

Selgib õnnis uuenägu,
Sumalaga, neiu!e!

Kui wast kuuled mõnda tegu,

Kus on wõidelnd wahwaste

Ilmarise poega Endel,

Mitnud mõnda õnnele,

Annud abi waezil wendel,

Siis ma jälle järwele

Tulen siia, olen süüdi,

Mis mind koormab, kustutand,

Tohin loota elu-hüüdi

Piigalt, kes mind paelutand.

(Kra.)

K u u e s e t e n d u s .

J u t a .

Kadus — kallis kaitsewaimu!

Wast üks õnnis wiirastus! —

Ei mull ial olnud aimu,

Et nii magus — armastus.

Mis see muud siis tufsub põues,

Thkab teda, ilutseb

Kohe taewaliste õues,

Kui tall mõte lähineb?

Mis see muud nii oli walus,

Kui ta filmist kaugenes?

Wäriſes kõik elu alus,
Mõttelend, rõõm raugenes.
Nüüd ma tunnen armurada,
Tunnen roosi tulpasi:
Julgest wõtwad juhata da
Õnnist rändjat edasi. —
Ilmarise ilus poega,
Kas su põues pesitab
Ka see tundmus, õnne aega
Tänast meelde tuletab? —
Mis sa sõnastid seal wõlast,
Et sull kustutada süüd!
Arwastin ju heale kõlast:
Sust ei leita muud kui hüüd.
Aga ei sa tunne walet —
Siis peab süüd sind suruma!
Miks nii ruttu peitsid palet?
Wõin'd muist mu peal' weereta.
Kaheksi me jõuaks kanda
Kõige ilma wõlgastid:
Arm ju wõtaks abi anda,
Toetada õlgastid. —

(Laulab.)

Õduse taimed, õrnakene,
Sügawamast südamest!
Pisar, kastab, kallikene,
Mure pakust pilwedest;
Ja kui õrnad õhtu tuuled
Ajawad nad laiali,
Raeratawad neiu huuled:
Arm on tulnud tagasi!

Siis end hella armu päikel,
Ilus idu, sojenda!
Katsju kulda koidu läikel
Saljaid lehta ajada. —

(Wahetekk langeb.)

Teine järk.

Esimene etendus.

Kalamehe urtsik Endla järwe ääres.

Kalamees (säeb oma wõrkusid).

Lähen jälle kord järwele õnne katsuma. Ei tea, mis see ometigi on, et mind ei lasta õnnelikuks saada. Kudagi moodi ei anna püük niipalju wälja, et elada saaksin. Ja, mina saan elada, aga üfipäini; see elu pole aga sedawiisi kellegi elu. Seesugust elu elab hunt metsas, elab wares õhus ka. Luurib ümber ja peab selle eest muret, et kõht täis ja nahk kaitsetud oleks. — Ja seesugust elu elawad ka mitmed inimesed, kuida ma näinud olen: süüa, juua, magada — kaugemale ta soowid ei ulata. Saab ta feda, siis on ta õnnelik. Mina olen selle poolest nüüd puhast isewärki. Minul ei maksaks üfipäine kõigesuurem küllus midagi, kui ma seeläbi teisi inimesi, kõige pealt oma neiut, õnnelikuks ei wõiks

teha. Kui minu hea meele üle teisel ka hea meel on, siis alles tunnen ma rõõmust õiget magu; kui ma oma neiu filmas tänuiliku pilku võiks äratada, siis oleksin ma õnnelik. Aga nõnda neiu oma naesufeks teha, nagu nüüd, kus tall iga päew puudus vastu wahib, kus tall tuhat soowi südames võivad olla, millest mina ühtegi täita ei suuda — ei! — Ma tahan tööd teha — jõukamaks saada, üksi tema pärast. —

Teine etendus.

Kalamees ja tema armukene, kes salaja ligi tuleb ja selja tagast käed temale filmade ette paneb.

Kalamees.

Sina, mu neiu! Keegi muu ei tule ju waest kalameest kallistama, kui sina. (Neiu lasseb ta filmad lahti; nad waatawad mõlemad teineteise otsa.)

Neiu.

Kellegil muul neiu ei ole seda õigust. Tuleks paljugi, aga mu tujukas armuke ei näita muudele head tuju, kui aga minule.

Kalamees.

Piiga! Sinu pärast oleksin ma Kalew; tooksin sulle kõige hiilgavamad tähed Ilmarise wõlwiit eheteks. Mingu kõik ilm pimedaks — sellest ma ei hooliks, kui aga minu neiu ilutsuks.

Neiu (naljatabes).

Waata, kui tark Wanataat on, et ta niisugus-

tele armuhaigetele, kui fina oled, wõimust ei anna. Sa kingitsid terve maailma oma armukesele, kes selle suure waranduse ja hülguise juures su enese wast unustaks.

K a l a m e e s (kurwalt).

Oh, jäta naljatus. Meie oleme oma lootustega alles niisama kaugel, kui enne. Kalapüük ei õnnista sugugi, nõnda et ma omale majakesegi saaksin, kus meie kahekesi ruumi leiaksime. Sellest oksa hunnikust puhub tuul läbi, ja eluaeg me teineteise kaenus siin kaldal ka ei wõi istuda.

K e i u.

Ah, peaks Juta, järwenein, ka kord armastust tundma, siis õnnistaks ta sinu püüki tõeste, et inimesi õnnelikuks teha. Aga ta on niisama külm, kui ilus. Tema juhatab küll lindudele teed sojale maale, aga et inimese hingel ka koht on, kuhu teda teadmata igatsus tõmbab, kui lindu sojale maale, seda ei näita ta tundwat.

K o l m a s e t e n d u s.

Endised. Juta, kes salaja ligi tulnud.

J u t a.

Õnnelapsed! ohkel ifka.

Mis sull puudub piigake?

Soiadi kaisus armurikka

Musama peiutse.

Hinged on teil ühendatud,
 Mis te' muud weel waatate!
 Dnneaeg saab lühendatud,
 Kui te muidu kurdate.

K a l a m e e s.

Ah piiga! Sa ei tunne wist meiesuguse inimese elu. Oleks meil hinged üksi, siis me küll ei küsiks midagi; ehk oleks meil seesugune wõimus, kui sinul, kes sa ühe sõnaga linnuparwed taewa all ritta sead — jah, siis oleks meil sellest ükfinda küllalt, et meie hinged ükstõist leidsiwad. Meil on aga ka waewaga oma teha eest hoolitseja, ja see walab mõnikord oma raskefega libedaid tillasid hinge röömusse. — Minu neiu peab waesuse pärast teisi orjama, see sööb mull südame! Mina aga ei jõua jälle omale kudagi õiget pääwarju muretseda, kuhu me omale kahetsi wõiksime pesa ehitada.

N e i u.

See walutab jälle minul, et tema minupärast niipalju muretses ja waewa näeb. Oh järweneiukene! Kui sa ka lord armastaksid, siis aitaksid ja armastajaid ühendada; see oleks full kerge olemat, kui sa tema kalasaaki aitaksid suurendada. Aga sina, Wanaataadi sugulane, pead armastust wist muidu tühjaks inimeste nõdruseks! Ja mis ta muudki on! — aga magus nõdrus, kelle pärast isegi jumalad inimesi peaksiwad kahetsema.

S u t a.

Mitte nõdrus. Glujõuu
 Tunnistas see püha tuli. —
 Lootke, küll ma leian nõuu,
 Kui teil puudus koormaks oli. —

Leid ma laetseks, päris tõde,
Kui mull oleks süda tühi,
Aga armutuld, oh õde,
Ei sealt keegi wälja pühi.

N e i u.

Siis ka sina, järweneiu,
Külma woode walitseja,
Oled leidnud omal peiu,
Wõi ei armu talitseba?

J u t a.

Sumalaida, inimesi
Armuleef kõik ühendab;
Kii kui selge hallikwesi
Puhtaks teeb meid, pühendab.
Õde, palu Wanaisat,
Et mu armu hoiaks ta;
Teine poole Lindanisat
Wõttis kaugel' rännata.
Armukindlalt kui lord heita
Wõin ta kalli kaenlasse;
Piiga, siis ka sina peita
Wõid pead peiu rinnale —

K a l a m e e s.

Tänu! Sumaline Juta,
Et teed õnneliseks mind.

N e i u.

Taara hiies tahan nutta,
Et ka hõistaks minu rind.

(Mõlemad ära.)

Heljas etendus.

S u t a (üffina).

Endel kõneles, et süüdi
Wõib ta omast weereta,
Kui ta saadab teistel hüüdi,
Ehitab neid õnnega.
Kerge näüd mull kahte aita,
Asutada armupidet;
Kustub süüd, siis lubab kõita
Endlaga meil elu fidet. —
Tulge siis, mu kalad, pikka,
Pean teid saatma tema wõrku:
Oma õnnel kanged ikka
Ilmas ohwerdawat nõrku.

(Ara.)

Wiies etendus.

S a r w i k (astub ümber waadates).

So—oh! Wõi niisugused wärgid! Roh ma ta-
han katsuda, kas kuradit maa pääl on, wõi mitte.
See tüdruk peab minu olema — ehk, mingi nad
kõit hukka! Wõi inimesi õnnelle aidata, ja siis ise ka
õnnelik olla. Seda on weel tarwis! Just nagu ini-
mesed õnnes mõistakfiwad elada. Ja mis pöörane
põhjus see on: teise õnne läbi saab ise õnnelikuks?
— Minu arwamine on kindel ja ära katsutud: Teise
õnn on minu õnnetus, ja ümber pöördud. Dot, oot,
poisite Endel! Siis temal hää taga järele suurus-

tada, kui tüdruk mulle selle pagana Uku kaela kinnus. — Ma pean tunnistama, et ma ennast siin Gesti-
maal sugugi pole üles pidand, kuidas õige kuradi lord
ja kohus oleks. Olen ennast laiskuse ja hooletuse
läbi mitmet pidi lastnud pilgata ja tüsata; selleläbi
kautan wiimaks oma lugupidamise. — Nad peavad
mind teisest küllest tunda saama. — Endla ja selle
kalamehe paari katsun nüüd kõige pealt auku ajada;
läheb see lorda, — siis kihutan pilkamise eest Gesti-
lastele mõne mõera rahwa kaela. — See Juta on
aga üks pagana tüdruk! Üsna õige, mis ta ütles,
et armastus olla elujõuu tunnistus. Ka minu
krõmpsunud patuse südamesse ajas ta elujõudu,
laiskuse asemele erkust. (Seeennast weidralt sõrmega ähwar-
dates.) Wanapoiss! sull tükiwad üsna imelised mõt-
ted pähä. Aga armastus annab ka igaihele ifesu-
gust elujõudu. Juta südames sünnitab ta teistele
rõõmupisaraid; kuradi armastuse juures peab walu-
pisaraid nutetama! Siis on mull päris tore pulma-
taju. — Hää on, et Endlal pisukene konks sääl
Wanataadi juures õiendada on. Kui ma selle õien-
damise ära jõuan keelata, siis on wõit minu. Muidu,
üsna jõukaupa nende Kalewitega rinda mõeta, pole
ka kiidu asi. Kondid walutawad mull praegu alles,
kui wa Linda poeg mu wastu kõwa põrgu põrandat
wirutas! — Kamp, wiis mull sellkorral kolm kena
tütarlast ära; nüüd püüa, kust sa jälle asemele saad!
— Juta oleks nüüd esimene — (luurib ümber) Uhaa!
säält ta mu tibuke tulebki. Seisan siin puu war-
jus, muidu jookseb nihuke räpakas loom kohe ära.
Nüüd, wanapoiss! katsu aga jälle ilusaid sõnu korrutada.

Kuues etendus.

J u t a (tagasi tulles, ei näe Sarwitut).

Sulguda sull, Endel süüd.

Oh, kuis see mu südat sööb!

Peaks ma teada saama nüüd,

Ras su süda veel mull lööb?

S a r w i t (warjult, kõrvoale).

Endel jookseb nüüd kui narr ilma laudu, oma enese wäljaarwatud süüdi kustutama. Soome sortslane, kelle käest ta nõuu läheb küsima, on minu teenistuses; küll see temale jumalate tahtmist seda wiisi kuulutab wõi waletab, kuis mina tahan. — Aga nüüd on paras aeg neiu uudishimu waigistada.

(Ette astudes waljuSte.)

Mull on kahju, neiu kallis,

Et m'e waenus lahume!

Mull on süüd; miks süda kallis,

Et läks juu mull liiale!

(Läheneb kumardades.)

J u t a.

Mine, mehikene, põrgu!

Põlgan sind, sa seda tead.

Ara näita oma sõrgu —

Siis sa teed mull meelegahead.

S a r w i t (salaliku alandusega).

Oh, wõiks sa mind näha läbi,

Siis mull oleks teine palk!

Aga õiglane saab häbi,

Seda kiusab Uku wakk. —

Lähem kohe, lüi ja tahad.
Tulin paljalt paluma,
Et sa m'ust ei mõtle pahat. —
Tahtsin ka weel teatusta
Endlast, kes sull armas näitab —

J u t a.

Endel! ja, ta nime täidab
Mull ju õnnes südame.

S a r w i k (pilgates).

Ka weel täidab Endla nime
Mittmel muudel südame,
Aga isewärki ime
Teeb seal, ajab wihale.

(Tõsiselt.)

Wana Taara, taewaisa
Ei wõi teda sallida,
Sest kord kostis kuri kisa
Temast üles ilmala
Sajatusta, neiu nuttu,
Õhkamisi õnneta
Wana Taara kuuleb ruttu,
Süüdlast ei ta unusta.

J u t a.

On siis Endel effiteele
Kukkund nõnda kurjasse?
Kes tall segas selge meele?
Räägi, Sarwik, selgeste!

S a r w i k.

Noorte asi. Palaw veri,

Saa end ikka walits'ta;
Tundmuslaened, armumeri
Tahtwad kangeft talits'ta.

J u t a (ruttu wahete).

Mis sa räägid armastusest?
Keda Endel armastas?

S a r w i k.

Ütlin juba; kuumast werest
Rihutatud kallistas
Natukene neiukesta,
Mis ju teisel tõutud.
Kaua seegi ka es kesta,
Warfi oli kautud.
Aga selles ajas neiu
Armufesest hingewalu
Legi wesineitsil peiu —
Lõpetas üht lolli elu. —
Neiu nuttis pisaraid,
Saatis üles õhkamisi;
Sumalad sest teada said,
Taara tõutas nuhtlust isi.

J u t a.

Andeks antaks eksitust,
Mida kuri meel ei teinud.
Endel otsib lepitust,
Ranged maad ju läbi käinud.

S a r w i k.

Saagu andeks! ütlen ju
Minagi, nii torm ma olen;

Aga Taara! — paraku,
Näed ju ise, kuis ma tulen,
Mandujes astun ette,
Siiski kurja Uku noolt
Laseb ajada mind wette! —
Ei ta pole armu poolt.
Rahetseb wast Endel hästi,
Teeb hull tubli tegusi,
Kuulob kõik, mis teda kästi,
Siis wast jääb kõik waguši.
Aga selget armu õnne
Ilmas leia enam ta;
See on ülekohtu wanne,
Et ei jäta maksmata.
Ma ju tunnen seda asja!
Mitme eluõhtul ma
Dlen waielnud Taaraga,
Kumb wõib minna hingel kosja. —

J u t a.

Mis siis mina teinud kurja,
Et mu õnn ka häwitaks?
Küll ma mõistan, ajan nurja —
Sarwik, nõuu sull tühja läks.

S a r w i k.

Aga . . .

J u t a.

Mine! Tahtsid praegu mult
Petta Endla armu ära.
Taara pöörgu ära sult
Igawese armufära.

Sarwik (ähwardades).

No noh! Küll ma plaanid tean
Kalame'ega aru pean.

(Ara).

Seitsmes etendus.

J u t a (üüfi).

Sirm ja mure, kartus — lootus —
Armastus — oh paisu rind!
Bõitlemine, õnneootus,
Et ei lõhu puruks find.
Kes teid peastis kütkest walla,
Unes uinwad sala jõuud?
Bõta jälle wõimu alla,
Kes mull annaks seda nõuud! —
Armastus, ju pühäs fojas
Tõhiks keegi tikkuda
Ekstama rinnas fojas,
Kus full hellal elumaa.
Seal sa waikselt walitseda
Bõiksid üsna üüfina,
Mängitada mõttes teda,
Kes find süütas salaja. —
Bõleks siis, kui pehme lõke
Sitselistel õiekuul,
Talistaks find keegi tõke,
Õhutaks õrn õhtutuul. —
Aga kade tuule=ema
Tõstab tiiba, kohistab

Puude ladwul, järsku tema
Maruhoona mühistab;
Paiskab tulde tuulewaimud,
Peastab walla pidemed:
Wõidu löötswad kanged kaimud,
Lendwad suits ja sädemed;
Tahtwad puhast leeki matta
Suitsu pilwes pimedas,
Kõik ta hiilgust kinni katta
Tuulekeeru tuhinas.

Siis'ep piina pigistusel,
Kiisuks kurja tuulele,
Tema wiha wingumisel
Leeki lagub laiale;
Wõtab jõuudu, kange kuma
Lõuseb üles taewani,
Surub suitsu, jõuetuma,
Leeki paisub pilwini. —

Nõnda ma, kui õitseline,
Leidsin lõkkest sojendust,
Jätsin muud kõik, õnneline,
Hoidsin Endla armastust.
Siis kui kurja maruhoogu
Sarmil saatis hulguma
Sirmu, lainu, murehoogu,
Püüab leeki lämmata;
Aga nii kui tuule wuhin
Tuleleeki tuetab,
Nõnda tundmustormi tuhini
Armu leeki hakatab.
Kõige kiusatuste kiusate

Lungib üles taewani,
Nii kui kumaw koidupaiste
Tõuseb Taara troonini.
Wanataadi targast silmast
Pehme paistus peletab
Wihawaadet, alta ilmast
Taewa tundet seletab.
Ohkan siis, ehk pilwe piirilt
Tõstab õnnistawad käed:
„Laps, su peale armuliselt
Milla waatwad taewa wäed!“

(Wahetelt langeb.)

Kolmas järk.

Esimene etendus.

Endel (üksi).

Jah, see on seesama weşi
Ja seesama kalda weer,
Kus m'e üksford kahesfi —

(Näitab järwe poole.)

Sinna käis just laene keer. —
Tere teile, mätaş, muru,
Teile, lahked lehepuud!
Eks sind Juta jalg ei suru
Sammal? sulle annaks juud. —
Sahistad ja südamele

Rahu, waike metsa wiir!
Naeratelled rõõmsatelle,
Ülepilwne fini piir! —
Mis siis mina otsin siia?
Wahin, wandealune!
Wõin siit rahu ära wiia,
Mitte saada omale. —
Lootsin wandelt wabastatud
Lulla siia tagasi;
Nüüd mull kindlast kuulutatud:
Ea ei kustu iialgi.
Et teil pole armu tundmist,
Eaewalised, minuga,
Kas siis sest mull tõuseb sundmist
Selde olla sinuga? —
Ette öeldi, elu saatust
Kui ma ta'ga ühendan,
Siis ma mõlemite lootust
Õnnetusel, pühendan!
Ei, ei, Juta, sinu elu
Jäegu tormist puutmata;
Paißtku sulle päikse ilu
Jgaweste muutmata! —
Ülekohtu wanne, furi,
Mille all pool kogemata
Minu eluõnne furi,
Närtsis ära nägemata:
Oleks ja waper waenumeesi,
Kes mu piiga ära peitis,
Eahtis rikku õnneteesi,
Jutalesta finni keitis:

Siis minu mõõk peaks müristama,
Tuhat korda andma tuld!
Kajju rahnud katkestama,
Werd peaks jooma Gesti muld!
Aga tume tulewik
Sala waenlast warjab süles,
Kelle jõud on jumalik,
Ei tall luud ei liha külles.
Kaudne saatus, nõnda hüüab
Teda targu mõtleja,
Kättemaksu käsust püüab
Süüdlan' hirmul pageada;
Waga waatab argfelt üles;
„Sumalate õige wiha
Nuhkleb surelikku liha!“
Jõuetumalt käed tall süles. —

Leian ma, mis leian eest,
Üksi tahan seda kanda;
Saatus peab leidma meest,
Kes ei hirmul maad wõi anda.
Tahan ükskord sind weel näha,
Ütelda, et iialgi
Juta meelest mull ei läha —
Ja siis rändan edasi. —

Teine etendus.

Endel. Juta.

Endel.

Juhtub wähest, järwe neiu,

Mõttes mäletama meest,
Kellel lootus kuldse leiu
Lubas selle salgu seest.
Rahutult siis rändas temalt —
Õnnis ootus südames,
Soovis tiivu tuule emalt,
Jõuaks jälle lennates,
Kui ta oleks walju wahel
Kangel käel kautand,
Saatus-pale oleks lahe,
Mis tend nukralt ahwardand.

J u t a.

Juba tagasi ta jõudnud,
Minu peastja parajalt.

E n d e l.

Silmapiilguks siia nõudnud,
Minema peab warajalt.

J u t a.

Wastumeelt jull siin wiist nõnda
Mäitab elu olema,
Et ei mõtaks wiibi, mõnda
Päewalest siin piduda?

E n d e l.

Endel wiibiks elu-aja
Juta juures õnnela,
Aga Endla õnne-maja
Maha langeb armuta.

J u t a (kohkudes).

Rudas pean mõistma neid
Õnne, hirmu sõnumeid?

Endel.

Puudutab mu jaatus sind? —
Oh ma näen su filmist seda!
Ka mull kangeft kuumab rind,
Baewalt jõuan walitseda. —
Aga kuule, kulda neid!
Minu kätkit kiigutanud,
Unewiisi weeretanud
On wist wana sortfi nõid:
Ilmaski ei wõi ma oota
Armupalka, piigalt loota.

J u t a (hirmul paludes).

Endel, ära patusta!

Endel (walusalt).

Silja! noomimine hilja!
Tuba tunnen patu wilja,
Ruhklus on ju kuulunud:
Lähed Jutalt armu otsma,
Saatuselt tad ära trotsma —
Neiu õnn ka häwitud. —
Ole külm ja kalk mu wastu,
Hirmuta mind eemale,
Et ei wõi su ligi astu:
Kadu toon su õnnele.

J u t a.

Minu õnn? — On mull kord olnud
Õnne? — Lõeste ma ei tea!
Õnnetuse tundmus tulnud,
Kui sa läksid m'ust nii pea,

Wangistas mu mõtteid, meeli,
Mure muljus fandle keeli,
Nõrgalt lehwis lootus-tiib. —
Täna paistis õnne päike,
Aga tema helde läike
Sinu lahkumine wiib.

Endel.

Sull saab jälle õnne õitsma,
Njad toowad armusid,
Uusi rõõmusid saad maitsma,
Unustama endisid. —

Juta (õhates).

Endelt! — oh, ei iialgi!

Endel.

Juta, ei ka mina saa
Iialgi find unusta!

(Seidawad teine teise hõlma.)

Unustame armu rinnal
Silmapiilguks ilmamaad!
Unustam', et meil ta piinal
Ribuwitsjad kaswawad.
Juta! Juta! kulda neidu!
Joomastab su hinge õhk! —
Warja palekene peidu,
Järmest puhus wilu lehk. —
Armukene, wõiks m'e helju
Nõnda üle ilmade!
Ühes kurjast ilmast pelju
Sõuda taewa finasse!

S u t a.

Ikka tahad ära rutta!
Armukene, asu siin!
Ajame ustwalt armujutta,
Lõpeb lahutuse piin.
Näitab õnn meil naeru huulta —
Silmast silma naeratame;
Õnnetus, toob karmi tuulta:
Sojas kaisus kannatame.

E n d e l.

Ei ma wõi sind hädas näha,
Kus mull abi wõimata,
Sest ei ühendus meil läha,
Katsun üksi kannata,
Wõidelda, wast wõita ohtu,
Mida warjab tulewik,
Minna saatusega kohtu,
Maha matta minewik.
Ei ma tohi süüta sinda
Leha ühes õnnetuks;
Nõnda noomis targu minda
Soome tark, fell wallal uks,
Lahti tulewiku tuba;
Nõnda noomib süda kuum
Sinuta, fell' ilma ruum
Ühtki lahket pilku luba.

S u t a.

Raud minust, kallikene,
On mull kõik ka kadunud;
Katkeb elu lõngakene,
Sinu külgi seutud.

Wind ka ligi sammu lafe
Waljus elu wõitluses :
Sinu kõrwal on mu ase,
Elan, suren — õnsuses.

(Eulifelt.)

Kalewite kange weri
Reeb ka minu soonte sees :
Waikselt woolab — armu meri,
Mässab maru hoogudes.

Endel.

Miska teenisin ma ära,
Suta, sinu armusära!

Suta.

Baata alla, armukene!
Järwele seal jõuab wene,
Kannab kaunid lootusi.
Õnn ka jellel mehel tõrkus,
Kaladega nüüd tall wõrkus
Läidab otse ootusi.
Lähme, Endel, hiljukesi
Kanna poole rändama ;
Sutustan seal juhtumesi,
Kuis ka meile kahekesi
Wõib ject õnne algada.

(Mõlemad ära järwe poole.)

Kolmas etendus.

Sarwik (astub luurates pöösa tagant wälja).

Noh, oled sa aga parajaks ajaks siia juhtunud,

Endel! Küll ma sinu nüüd toimetan. — Olen selle asja aga pagana kenaste kofku keerutanud. Soome fortsti sain oma nõusse, et see Endlale weikese süü eest suuri nuhtlusi ette kuulutas ja teda kangeste kaelamurdwate tegudele kihutas, sest üksnes siis olla süü kustutust loota. Kalamees on praegu järwel; kui ma nüüd selle nälineitsiga weel kofku räägin, et see kalamehele hää tormi muretseb, siis on Endel kofhe abis. Nälineiu on temale aga liiga sügawaste filma waadanud, kui et ta teda enam tagasi laseks. — Juta muutsub natukesse naeste moodi, küll pärast nõusse lööb! (Ujab ennast sirgeks.) Ega ma siis liiga narv mees ka weel pole! Kus ta nüüd jääb jälle, see Ahto tütar? (Läheb luurates põõsaste warju.)

Nälineiu etendus.

Nälineiu (õitsewaist wepikilledest pärg pääs; ülesse taewa poole waadates).

Seda pehmet õhku tema
 Saab wast ikka igatsema
 Wete all, kus wilu, wail! —
 Aga nii tall käsja kaela
 Tahan panna, armu paela,
 Et tall unub end'ne pain.

On wast närtswal ilmaneiul
 Restwat armu anda peiul? —
 Närtsib arm tall eluga!
 Lõpmata, kuis wailne wesi
 Liigub, kiigub hiljulesti —
 Elab arm meil iluga.

Tutal' ei sind jäta süia,
Endla tahan ära wiia
Wete alla wilusse.
Seal kui raskest unest ärkab,
Armu kaenus õnne märkab,
Nsub Nhto ilusse.

Rumal Sarwik, arwab tema,
Et ma peaks muretsema
Ta heaks Endlal hukatust?! —
Mõtled mind tööriistaks sulle —
Ise täidad soomi mulle,
Pärid Tutalt — põlastust. —

Wies etendus.

Näkingeitsi. Sarwik.

Sarwik (rutuga).

Oled süin! waat, see on hea
Ole hoolas, sõna pea.
Näed seal paati kiikawal?
Lõõtsu nüüd tall tubli tuulda
Et ei pease surma suulda
Endel, kui läeb appi tall.

Näkingeitsi.

Ütle, mis süis sina kasu
Tahad saada sellest tasu,
Läheb Endel ilmast süita,
Laulab Tuta leinawiita?

Sarwik (kawalaste).

Mis on lahjal õllel umal,
Seks mind ilma seadnud Jumal,
Wõtma elu ühtewiit;
Kus õnn tikub a'ama üle,
Puistan sinna täie süle
Paha, mõru põuest siit. —
Lähme, näe sealt tulewad!

(Mõlemad ära).

Kunes etendus.

Endel, Juta, (tulewad käsi käes).

Endel.

Kui ka; — siis ma peaks kui kinki
Wõtma õnne teiste armust.
D m a j õ u d peab ilupinki
Lõstma meesta, peastma põrmust.

Juta.

Kingin sulle ise end —
Wastu wõtma oled walmis;
Miks siis, imeline wend
Põlgad, mis mu käsi palmis?

Endel.

Tamm peab kaitsma taimest,
Hoidma õrna õita südi;
Häbi tundku tugew seft,
Pöördaks lugu teisi-pidi.

(Järwelt kuuldasse appi hüüdmist).

S u t a (waatab järwese; kohkubes).

Armu, Taara! — Endel, näed?
Waata, kuis on weşi waga!
Mäsus marueide käed
Üksnes paadi ees ja taga;
Lõuswad, langwad wetemäed —
(Kuuldaske jälle appihüüdmist.)

E n d e l (wätkuwail filmil).

Ustke nüüd mu wasta rinda!
Waemulised salawäed!
(Sutale, kes hirmuga ta käest kinni hoiab.)
Lase, kallid, lahti käed,
Laf' nad lõhku wete pinda!

(Lahab ennast lahti teha; järwelt kuuldaske maru mühinat.)

S u t a.

Süma paadita see kallas —
Kudagi ei appi saa!

E n d e l.

Weşi on mu meelewallas,
Wõidan laened kättega.

S u t a.

Ahto hoonet, armufene,
Ära iial usalda!

(Palubes.)

Jää mu juure! —

(Tormi mühin, appihüüdmine kõwemalt.)

E n d e l.

Kuule marus häda healta!

Hädas meie temaga.
Kohus kutsub kangeft sealta:
Lase, laps, mind minema!

J u t a.

Endel! mina aiman paha;
Sa ei saa sealt tagasi.

Endel.

Silmapiiguks jäed sa maha.
Nüüd, ehk mitte iialgi
Wõi find teeni. — Surun finda,
Arm, weel korra wasta rinda,
Ja siis julgest edasi!
Kustub film ka laenes mull,
Kustumata särab sull,
Arm mull ikka, alati!

(Kaub jookstes järwe poole. Appihüübmine; maru mühin.)

J u t a langeb kummuli maha.

Kõik on kadunud! —

(Wahetekk langeb.)

Meljas järk.

Esimene etendus.

Ilmarise sepikoda. Wanemuine, Ilmarine.

I l m a r i n e.

Wõis nii walust teadet tuua
Sinu lahke laulu-suu!

Banal põlvel veel saan juua
Kurbdus kannust, õnnetu.
Endel surnud! Elu eha
Lumestab see särawat;
Surm, ka mull võid lahti teha
Igavuse wärawad!

W a n e m u i n e.

Wõta südant, SImarine!
Ei sind üksi puutund oht.
Mullgi saatus salaline,
Walutab seesama koht. —
Mäletad ehk Tutat wähest,
Rasutütart . . .

S I m a r i n e.

Seda ilust fini-filma?
Mis tall wiga? jutusta!
Rõõmustab wist ikka ilma
Dma lahke lauluga?

W a n e m u i n e.

Ah! ei tema huuled peida
Minust rõõmust naeratust!
Waitist walu näust leida,
Märtfind noorus rõõm ja lust.
Endla armus elas neiu,
Elas elu taewalust;
Nüüd on kurbdus tema peiu,
Wihkab elu, waewalust.
Renad järwe kaldad juba
Sooks ja rabaks nutetud;
Neiupuude lehtis tuba

Leinakasets kaebatud.
Kus ta astub alatseja,
Sinna sammal sirguneb;
Langeb pisar laugudelta:
Kamarik seal kaswaneb.

S I m a r i n e.

Kõike kahju kannatada
Jõuab ilmas inime,
Nleg wõib palju paranda,
Täita tühja aseme:
Armu haiget neidu aga
Üksi arm wõib arstida;
Surnud arm: — kõik seljataga!
Süda murtud murega,
Reegi arst ei awita!

W a n e m u i n e.

Ometi! — Kell olewikku
Kautanud kade käsi,
Saadab filma tulewikku,
Uuta ootamast ei wäsi;
Kellel aga musta mulda
Maetud need mõlemad,
See peab tooma targu tulda,
Walgustama minewat.
Seal on temal paigal pantud
Õnsaid õnnetundisid,
Mis tall, kord siin kätte antud,
Warjufombel wajusid. —
Nii kui rikas oma raha
Särawsilmal sõrmitseb,

Nõnda ajast, mis jäi maha,
Õnnetu ka ilutses. —
Waja üksnes wõtit leida
Minewiku majasse.

S I m a r i n e.

Ets siis lõbus luule heida
Pilkü läinud ajasse?

W a n e m u i n e.

Snimestega, ja tead,
Wõrrelda ei wõi m'e end,
Neil on mitmed meie head,
Puudub meie mõttelend.
Uleinimlisi andi
Sai küll Juta Sumalalt,
Siiski inimene pandi
Temal rinda tufsumalt;
Järsku tema elu juuri
Endla surm nii raputas,
Mist ehmatas nii suuri
Singeelu häwitas:
Lõikas noored luule-tiivad,
Mis meid minewikku wiivad.
Minult haledusta weel
Kaebab tema kandli keel.

S I m a r i n e.

Tahan seda teiseks muuta,
Wanemuine, usu mind!
Mõttelend saab hoogu uuta,
Paisuma peab nõder rind. —
Wõtan kofku kõi mu nõuu,

Rõiti nõidwat, meelitawat,
Salawäe, imejõuu,
Rõit, mis hinge ülendawat
Minewik wiis magamaie,
Peab sealt ette ilmuma,
Tahan seda taguda
Kulda warjulinikusse.

Waatab läbi selle warju,
Läbi luule=liniku,
Wiibib maal, kus maasik marju,
Leiab lille lepiku,
Tärwetaldal kasesalga,
Kus ta mure asemel
Endla süles, südamel
Leiab õnna armupalga.

Siis ta waimu jälle kannab
Minewikku luule tiib;
Läinud õnnel kätt kui annab,
Küll siis kurwad kujud wiib,
Luule wõim, tall läinud ilu,
Õnne aega filma toob
Tänu hingel warju, wilu,
Karastust, kust süda joob.

Sarwik wõib siis sajatada,
Et ta nõuu on nurja läind :
Kalamees sai põgenema,
Pulmad ammu ära teind.
Endelt warjab wesi=õsja —
Aga tema neiule
Läheb warsti luule kosja,
Si ta kuku kurjale.

W a n e m u i n e.

Õige! Wõta koha kulda,
Mis me tõime Rungla majast,
Teeme warfi üles tulda,
Et suits tõuseb sepipajast.
Lõõtsa tõmbab luulejumal,
Lauwad Ilmarise käed:
Luule tuule tulekumal
Ühte heitwad ime-wäed.
Sünnib nõnda luule wari
Inimestel ilmala,
Lepiteled Ilmatari
Kra waewa eluga. —

(Wahetekk langeb.)

T e i n e e t e n d u s.

(Endla järwe ääres. Endised ilusad kalbad rabasamlaga taetud; leinakased allarippuwate oksadega katawad kaldaid. Juta istub sambla mätta otsas, kannel süles ja laulab. Laulu ajal ligistawad ennast Wanemuine ja Ilmarine salaja.)

J u t a.

Õks te ükskord kuima, pisarhallitad,
Saada troosti taewast, helled jumalad!
Endel furnud! — meeled, kas te mõistate?
Oh ei! — süda üffi tunneb selgeste.

Kaunis kaske, mis sa kurwalt riputad
Õffi, alla hoiad, waikselt wäristad?
Sull ei olnd ju filmi näha tend,
Ei ta hellal rinnal sojendand ja end.

Katad leinasamblal ennast, murupind:

Pisaratega ma kaua lastsin find.

Dled filmaweel ja, sammal, iärkanud,

Leinalaulul mullapõuest ärkanud?

Kaeblikult ma kuulen kurtvat find,

Lõbus laulu looja, kuldne künnilind.

Kas sull ka on kadund aimus armuke?

Tunned, et mull mure murdnud südame?

Meeled, kas te kõik mind aina petate? —

Käiks kui leinahelin läbi looduse.

Muidugi, kõik võtsew elu kurdab tend:

Meil ja kõigel ilul ots, kuis oli finul, wend.

Dh, mis raske ilmas üksi rännata!

Ilma lootuseta otsa oodata.

Kadund armukeste taga kaebades

Kaub iga rõõmu säde südames.

Woolake, kui wesi, palgelt pisarad,

Kuni filmist walguskiired kustuvad!

Kuni hing ja ihu wiimaks ühtlase

Sulawad nad ainsa waluwiijisse.

(Zmarine ja Wanemuine on seljatagast ligi astunud; Zmarine paneb kuld filmawarju Sutale filmade ette; astuvad ise pöösa warju.)

S u t a (ilma ümber waatamata; esite on ta hääles imestus, mis ennast kord korralt ilutsewaks rõõmuks ülendab.)

Mis tõuseb säält tumeda wete seeft,

Ta lahutab langewat udu?

Mull mõtab kui warjusid filmade eest,

Dh ilusam hiilguse-kudu!

Kuis wiibisid kaua ja warju ra'al,

Dh õnnetundmine! Gestimaal

Si olnud sull kallisel kodu.

Surn'd süda, kuis jällegi tufjud mu sees!

Mis kuumad nii, veri? ma pärin. —

Mis ilmub säält uduft üks imelik mees?

Mind raputab õnufufe wärin!

Oh Endel, mu armuke oled sa?

Et tule, ja leinast mind lunasta!

Mu põues kui sädeme särin.

Su seisab ta filmas, see õnnelik koht,

Kus armus me ujufime,

Sa järwel'se kallas, sa lehkaja roht,

Sa põõsas, nii usaldaw pime!

Siin wajus mu huultele sinu huul, —

Siin fosist'sid kõrwasse sojal suul

Mull magusa armukse nime.

Oh! mängib sääl õrnaste õiedega

Ta kuulukse lindude kaja;

Leht libistab tafakeft lehtedega:

Eks armusta juttu nad aja!

Oh Endel, et kassa ka lauta,

Su neiukest rinnale wauta! —

Laf' õisata pulmade saja!

Oh lafe mind igawest hingata,

Truu mälestus, armukse rinnal!

Meid käsi-käes laf' kõndida

Siin ilusal Gestimaa pinnal:

Siis armu laulu ma rahwale loon,

Nii ih'wa! — taft läbi käib walulik joon —

See seisab küll igawest hinnal. —

(Wahetelt langed.)